

Finanční analytický úřad

✉: pošt. přihrádka 675, Jindřišská 14, 111 21 Praha 1, dat. schránka: meiq7wd
☎: +420 257 044 501; fax: +420 257 044 502

Č. j.: FAU-89190/2020/031
Právní stav ke dni: 5. října 2020

METODICKÝ POKYN č. 8
Finančního analytického úřadu
ze dne 9. října 2020 určený povinným osobám podle § 2 zákona č. 253/2008 Sb.¹

KOPIROVÁNÍ PRŮKAZŮ TOTOŽNOSTI PRO ÚČELY AML ZÁKONA

Část první – Úvodní ustanovení

I. Účel a struktura tohoto metodického pokynu

K účinnému boji proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (*anti-money laundering a counter-terrorism financing*, dále jen „AML/CFT“) je třeba uchovávat stopy po přesunech majetku, včetně záznamů o tom, od koho a ke komu se majetek přesouvá. Kopie průkazů totožnosti jsou v tomto směru nezastupitelným nástrojem.

Účelem tohoto metodického pokynu Finančního analytického úřadu (dále jen „FAÚ“) je usnadnit povinným osobám používání ustanovení AML zákona, která upravují kopírování průkazů totožnosti, odstranit obtíže ohledně jejich výkladu, jež v praxi vznikají, a upozornit na novelizovanou úpravu v této oblasti.

Tento metodický pokyn má **čtyři části**:

1. Část první v bodě II. obsahuje seznam ustanovení AML zákona upravujících kopírování průkazů totožnosti, a to ve znění, jež je platné a účinné ke dni právního stavu tohoto metodického pokynu.

Některá tato ustanovení novelizuje *vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zákony související s přijetím zákona o evidenci skutečných majitelů a zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů*, jenž ke dni právního stavu tohoto metodického pokynu Parlament projednává jako [sněmovní tisk 909](#) (dále jen „novela AML zákona“). Bod III. části první proto obsahuje seznam příslušných ustanovení, kterými se bude řídit kopírování průkazů totožnosti poté, co novela AML zákona nabyde účinnosti (FAÚ očekává, že se tak stane na začátku roku 2021).

¹ Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „AML zákon“).

2. V části druhé v bodě I. je definován pojem průkaz totožnosti. Poté je popsána právní úprava kopírování průkazů totožnosti pro účely AML zákona ze strany povinných osob. Pozornost je zaměřena na kopírování průkazů totožnosti při běžné identifikaci a kontrole klienta (v bodě II.) a při identifikaci klienta bez jeho fyzické přítomnosti dle § 11 odst. 7 AML zákona (v bodě III.). Na místech, kde je to případné, je upozorněno na změny, které přinese novela AML zákona.
3. Předmětem části třetí je kopírování průkazů totožnosti notářem a kontaktním místem veřejné správy při zprostředkované identifikaci klienta.
4. Část čtvrtá stanoví datum účinnosti tohoto metodického pokynu.

Dále tento metodický pokyn obsahuje **shrnutí popisované problematiky**. Toto shrnutí následuje po části první. Jeho smysl je dvojitý. Jednak má povinným osobám ve zkrácené podobě nabídnout **hlavní závěry tohoto metodického pokynu**, které plynou z výkladu, jenž je podrobně rozveden v částech druhé a třetí. Jednak má povinným osobám dát doporučení pro praxi. Shrnutí slouží jako stručný přehled, nikoli jako ucelený text, a **je určeno povinným osobám, pro něž není podstatné odůvodnění těchto závěrů**. Naopak části druhá a třetí jsou určeny povinným osobám, které hledají komplexnější analýzu problematiky.

Tento metodický pokyn vychází ze znění AML zákona platného a účinného ke dni právního stavu tohoto metodického pokynu, ledaže se na konkrétním místě výslovně uvádí, že se pojednává o ustanoveních ve znění novely AML zákona. Pasáže metodického pokynu, které se týkají novely AML zákona, budou přirozeně platit pouze za předpokladu, že budou přijaty v navrhovaném znění.

II. Ustanovení AML zákona v platném a účinném znění, která upravují problematiku kopírování průkazů totožnosti

AML zákon upravuje kopírování průkazů totožnosti v následujících ustanoveních:

- § 4 odst. 6,
- § 8 odst. 9 věta druhá,
- § 9 odst. 8,
- § 10 odst. 3 věta první a odst. 4,
- § 11 odst. 3 a 7,
- § 16 odst. 1 písm. b) a d),
- § 17.

III. Ustanovení AML zákona ve znění novely, která upravují problematiku kopírování průkazů totožnosti

Novela AML zákona se nijak nedotkne následujících ustanovení upravujících kopírování průkazů totožnosti:

- § 4 odst. 6,
- § 9 odst. 8,
- § 10 odst. 3 věta první a odst. 4,
- § 16 odst. 1 písm. b),
- § 17.

Naopak text § 8 odst. 9 věty druhé novela AML zákona přesouvá do § 8 odst. 11 věty třetí a mění rovněž jeho obsah. Stejně tak se obsahově mění ustanovení § 11 odst. 3 a 7. Tyto změny jsou popsány v bodech II. a III. části třetí tohoto metodického pokynu. Dále se mění § 16 odst. 1 písm. d), ale z hlediska problematiky kopírování průkazů totožnosti se nejedná o zásadní změnu.

Shrnutí hlavních závěrů tohoto metodického pokynu a doporučení pro praxi

- Pro účely AML zákona je **průkazem totožnosti** doklad, který současně splňuje přinejmenším **všechny následující podmínky**:
 1. vydal ho orgán veřejné správy některého státu,
 2. je v něm uvedeno alespoň jméno a příjmení a datum narození toho, komu byl vydán,
 3. je z něho patrná podoba toho, komu byl vydán.
- Povinná osoba musí za podmínek stanovených AML zákonem provést identifikaci a kontrolu svého klienta. Klient jí přitom musí poskytnout nezbytné informace a rovněž poskytnout příslušné doklady včetně průkazů totožnosti.
- Existují tři formy identifikace klienta, při nichž může docházet ke kopírování² průkazů totožnosti:
 1. běžná identifikace klienta tváří v tvář,
 2. identifikace klienta bez jeho fyzické přítomnosti dle § 11 odst. 7 AML zákona (identifikace provedená distančním způsobem neboli na dálku),
 3. zprostředkovaná identifikace klienta, kterou v souladu s § 10 AML zákona namísto povinné osoby provádí český či zahraniční notář anebo Czech POINT.

Ve všech třech případech **AML zákon opravňuje povinné osoby** (resp. notáře a Czech POINT při zprostředkované identifikaci), **aby při provádění identifikace a kontroly klienta kopírovaly průkazy totožnosti.**

- Kopírování průkazů totožnosti, včetně následného zpracování takto získaných informací, je zpracováním osobních údajů ve smyslu čl. 4 bodu 2 GDPR.³ Toto **zpracování osobních údajů je zákonné** podle čl. 6 odst. 1 písm. e) GDPR, **a tak k němu není třeba souhlas ve smyslu čl. 4 bodu 11 a čl. 7 GDPR.** Povinná osoba se při něm musí řídit **pravidly stanovenými právními předpisy, jež upravují ochranu osobních údajů, a to zejména GDPR.**⁴
- **Kopíruje se jen ta část průkazu totožnosti, na které jsou uvedeny údaje požadované AML zákonem** (např. u cestovního pasu se kopíruje jen strana s identifikačními údaji, nikoli strany s vízy, a u občanského průkazu se kopírují obě strany). **Část obsahující požadované údaje se ovšem kopíruje celá** (včetně údajů, které zákon výslovně nevyžaduje, či veškerých grafických prvků). FAÚ doporučuje, aby byly pořizovány **barevné kopie.**
- Průkaz totožnosti **nelze kopírovat proti vůli toho, komu byl vydán, ani bez jeho vědomí** (s výjimkou mimořádných situací, kdy jsou naplněny podmínky institutu krajní nouze). Ovšem není třeba, aby s kopírováním souhlasil písemně nebo jinou

² **Kopírováním průkazů totožnosti** se v tomto metodickém pokynu rozumí nejen pořizování jejich kopií v listinné (fyzické) podobě, ale **také jejich skenování**, tedy pořizování kopií v elektronické podobě (blíže viz bod II. části druhé).

³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů) (dále jen „GDPR“).

⁴ Informace k GDPR naleznete na [internetových stránkách Úřadu pro ochranu osobních údajů](#).

v budoucnu prokazatelnou formou. Postačí, když povinné osobě (resp. notáři či Czech POINTu) **svůj průkaz totožnosti dobrovolně poskytne**. Jinými slovy postačí, když dá průkaz totožnosti povinné osobě k dispozici a **ústně nebo konkludentně** (jinak než slovy, např. gestem) odsouhlasí, že si povinná osoba průkaz totožnosti okopíruje. Poskytnutím průkazu totožnosti k okopírování smí povinná osoba podmiňovat (např. ve svých obecných obchodních podmínkách) uskutečnění obchodu či uzavření obchodního vztahu s klientem.

- Občanské průkazy a cestovní doklady lze pro jiné účely než pro účely AML zákona kopírovat pouze s výslovným písemným nebo jinak v budoucnu prokazatelným souhlasem toho, komu byly vydány (ledaže by zvláštní zákon stanovil opak). Jestliže by tedy povinná osoba chtěla **využívat kopie občanských průkazů a cestovních dokladů pro účely AML zákona a současně i k jiným účelům, musí k tomu mít výslovný písemný nebo jinak v budoucnu prokazatelný souhlas**.
- Pravidla popsaná výše můžeme ilustrovat na jednoduchém **příkladu**: Klient přijde na pobočku povinné osoby. Během interakce s ním zaměstnanec povinné osoby zjistí, že v souladu s AML zákonem musí provést identifikaci a kontrolu klienta. Klienta mimo jiné ústně požádá o průkaz totožnosti s tím, že pro účely plnění povinností dle AML zákona si pořídí jeho kopii. Poté, co klient beze slova vyndá svůj průkaz totožnosti z kapsy a podá jej zaměstnanci, si jej zaměstnanec vezme, okopíruje jeho relevantní části a klientovi vrátí. Taková situace bude zcela po právu. Pokud by klient průkaz totožnosti neposkytl, může zaměstnanec s odkazem na obchodní podmínky povinné osoby odmítnout uzavřít s ním obchodní vztah.
- **Při identifikaci klienta tváří v tvář** může povinná osoba **nahradit okopírování průkazu totožnosti tím, že z něho pořídí výpis** obsahující veškeré údaje požadované AML zákonem. Avšak **FAŮ povinným osobám doporučuje, aby průkazy totožnosti kopirovaly**. V každém případě pro pořizování výpisů z průkazů totožnosti platí stejná pravidla jako pro jejich kopírování, popsaná výše.
- Při identifikaci klienta bez jeho fyzické přítomnosti musí klient mimo jiné zaslat povinné osobě kopie příslušných částí jednoho průkazu totožnosti a nejméně jednoho dalšího podpůrného dokladu. Podpůrný doklad nemusí splňovat zákonné náležitosti průkazu totožnosti (je jím např. rodný list, oddací list, průkaz zdravotního pojištění či zaměstnanecký průkaz). Volba jeho druhu by neměla být ponechána na klientovi, ale měla by ji učinit povinná osoba na základě hodnocení rizik pro konkrétní produkt či případ.
- Při identifikaci klienta bez jeho fyzické přítomnosti a při zprostředkované identifikaci musí být kopie dokladů pořízeny takovým způsobem, aby příslušné údaje byly čitelné a byla zajištěna možnost jejich uchování po dobu stanovenou v § 16 AML zákona, a musí obsahovat i kopii vyobrazení identifikované fyzické osoby v průkazu totožnosti v takové kvalitě, aby umožňovala ověření shody podoby.
- Má-li povinná osoba **při kopírování průkazu totožnosti či při pořizování výpisu z něho** (anebo kdykoli jindy) **pochybnosti o jeho pravosti**, musí **odmítnout uskutečnit daný obchod** nebo **odmítnout navázat daný obchodní vztah**, případně musí již existující **obchodní vztah ukončit** [srov. § 15 odst. 1 písm. c) AML zákona]. V návaznosti na to by měla povinná osoba zhodnotit, zda nejsou naplněny podmínky pro **oznámení podezřelého obchodu FAŮ** [dle § 18 ve spojení s § 6 odst. 1 písm. i) AML zákona]. V případném oznámení podezřelého obchodu by měla uvést, že aplikovala § 15 AML zákona.

Část druhá – Kopírování průkazů totožnosti klienta povinnou osobou

I. Definice pojmu průkaz totožnosti

Průkazem totožnosti se pro účely AML zákona rozumí jakýkoli **doklad vydaný orgánem veřejné správy** kteréhokoli státu, v němž je uvedeno **jméno a příjmení, datum narození, a z něhož je patrná podoba**, popřípadě i jiný údaj umožňující identifikovat osobu, která doklad předkládá, jako jeho oprávněného držitele (§ 4 odst. 6 AML zákona). V České republice je jím např. občanský průkaz, cestovní pas či řidičský průkaz.

II. Běžná identifikace klienta a kontrola klienta

Ustanovení § 7 AML zákona ukládá povinné osobě za stanovených okolností povinnost provést identifikaci jejího klienta. Provádí-li povinná osoba identifikaci, musí jí klient poskytnout informace, které jsou k provedení identifikace nezbytné, včetně předložení příslušných dokladů (§ 8 odst. 9 věta první AML zákona). Průkaz totožnosti je k provedení identifikace nezbytný, neboť podle § 8 odst. 2 AML zákona se z něho při identifikaci zaznamenávají a ověřují identifikační údaje klienta, který je fyzickou osobou, respektive údaje fyzické osoby zastupující klienta (včetně fyzické osoby jednající jménem klienta, který je právnickou osobou), a dále se zaznamenávají údaje o samotném průkazu totožnosti a ověřuje se shoda podoby fyzické osoby s vyobrazením v průkazu totožnosti. Ustanovení § 8 odst. 9 věta druhá AML zákona stanoví, že: „Povinná osoba může pro účely tohoto zákona pořizovat kopie nebo výpisy z předložených dokladů [podle § 8 odst. 9 věty první] a zpracovávat takto získané informace k naplnění účelu tohoto zákona.“ Jak je uvedeno výše, mezi takovéto doklady patří také průkazy totožnosti.

Úprava, popsaná v předchozím odstavci, se nevztahuje pouze na provádění identifikace klienta, nýbrž obdobně také na provádění jeho kontroly (srov. § 9 odst. 7 a 8 AML zákona). Povinnost provést za stanovených okolností kontrolu klienta ukládá povinné osobě § 9 odst. 1 AML zákona.

Výše citovaná **ustanovení AML zákona tudíž opravňují povinné osoby, aby při provádění identifikace a kontroly klienta kopírovaly průkazy totožnosti nebo pořizovaly výpisy z nich a aby zpracovávaly takto získané informace.** Toto oprávnění má nicméně čtyři limity.

Zprvé, mohlo by se zdát, že dva druhy průkazů totožnosti – konkrétně občanské průkazy a veškeré typy cestovních dokladů – není kvůli zákonnému omezení možné kopírovat jinak než se souhlasem toho, komu byly vydány. Přičemž takový souhlas musí být písemný či jinak v budoucnu prokazatelný (dále jen „prokazatelný souhlas“). Zdálo by se, že to vyplývá (1) z § 15a odst. 2 zákona o občanských průkazech,⁵ podle něhož je zakázáno pořizovat jakýmkoli prostředky kopie občanského průkazu bez prokazatelného souhlasu⁶ občana, kterému byl občanský průkaz vydán, nestanoví-li jinak zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, a (2) z § 2 odst. 3 zákona o cestovních dokladech,⁷ jenž totéž stanoví ve vztahu k cestovním dokladům.

⁵ Zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o občanských průkazech“).

⁶ Podle § 5 zrušeného zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, na který odkazuje poznámka pod čarou v citovaném ustanovení zákona o občanských průkazech.

⁷ Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o cestovních dokladech) (dále jen „zákon o cestovních dokladech“).

Taková námitka je však lichá, protože AML zákon je *lex specialis*, tedy zvláštním zákonem předvídaným zákonem o občanských průkazech a zákonem o cestovních dokladech. Jak bylo ukázáno výše, AML zákon opravňuje ke kopírování průkazů totožnosti, mezi které nade vši pochybnost patří rovněž občanské průkazy a cestovní doklady. Není proto podstatné, že AML zákon výslovně nehovoří o kopírování občanských průkazů a cestovních dokladů.

Dovodit oprávnění ke kopírování občanských průkazů a cestovních dokladů bez prokazatelného souhlasu toho, komu byly vydány, lze ostatně z výkladového principu racionálního zákonodárce: Jestliže nebylo toto oprávnění záměrem zákonodárce, proč by konstruoval příslušná ustanovení AML zákona tak, že lze na základě AML zákona kopírovat bez prokazatelného souhlasu veškeré průkazy totožnosti s výjimkou občanských průkazů a cestovních dokladů, když tyto veškeré ostatní průkazy totožnosti lze kopírovat bez prokazatelného souhlasu i bez výslovného zákonného oprávnění (na rozdíl od občanských průkazů a cestovních dokladů); jinak řečeno, pokud by neměl zákonodárce na mysli také občanské průkazy a cestovní doklady, příslušná ustanovení AML zákona by byla zcela nadbytečná.

V souhrnu tudíž platí, že povinná osoba může občanské průkazy a cestovní doklady pro účely AML zákona (a pouze pro tyto účely) kopírovat i bez prokazatelného souhlasu toho, komu byly vydány.

Pro jakýkoli jiný účel je smí povinná osoba kopírovat pouze s prokazatelným souhlasem (ledaže by zvláštní zákon stanovil opak). Nicméně ani pro účely AML zákona je samozřejmě nelze kopírovat bez vědomí toho, komu byly vydány, nebo proti jeho vůli (jedinou výjimkou z tohoto pravidla jsou situace, kdy jsou naplněny podmínky institutu krajní nouze dle § 2906 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, nebo § 28 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů). **Avšak postačí, když svůj průkaz povinné osobě dobrovolně poskytne.** Jinými slovy postačí, když dá průkaz totožnosti povinné osobě k dispozici a **ústně nebo konkludentně** (neboli jinak než slovy, např. gestem) odsouhlasí, že si povinná osoba průkaz totožnosti okopíruje.

O takovémto dobrovolném poskytnutí průkazu totožnosti k okopírování se bude dále hovořit jako o souhlasu (bez přívlastku). Jak je patrné z předchozího odstavce, nejedná se o prokazatelný souhlas. Níže bude ukázáno, že se nejedná ani o souhlas ve smyslu čl. 4 bodu 11 a čl. 7 GDPR (dále jen „souhlas ve smyslu GDPR“), a nemusí tak naplňovat kritéria na takovýto souhlas kladená – zejména nemusí jít o souhlas svobodný, což znamená, že jeho udělením lze podmiňovat (např. v obecných obchodních podmínkách povinné osoby) uskutečnění obchodu či uzavření obchodního vztahu s klientem. **Totéž platí rovněž pro ostatní průkazy totožnosti**, jež nejsou zákonem nijak speciálně chráněny (např. řidičské průkazy). Jinak řečeno, také u ostatních průkazů totožnosti postačí, je-li povinné osobě k jejich okopírování dán souhlas (neboli jsou-li dobrovolně poskytnuty k okopírování).

Výjimka z obecného režimu zákona o občanských průkazech a zákona o cestovních dokladech je odůvodněna smyslem a účelem AML zákona (srov. § 8 odst. 9 větu druhou AML zákona: „k naplnění účelu tohoto zákona“). Tím je zabránění zneužívání finančního systému k legalizaci výnosů z trestné činnosti a k financování terorismu a vytvoření podmínek pro odhalování takového jednání (§ 1 AML zákona). Klíčové zvláště je, aby v rámci AML/CFT procesů byly uchovávány stopy po přesunech majetku, včetně záznamů o tom, od koho a ke komu k přesunu došlo. Jak je již uvedeno výše, v praxi FAÚ se opakovaně ukazuje, že kopie průkazů totožnosti, včetně občanských průkazů a cestovních dokladů, jsou v tomto směru nezastupitelným nástrojem.

Náš výklad ohledně výjimky z obecného režimu zákona o občanských průkazech a zákona o cestovních dokladech ostatně potvrzuje také novela AML zákona. V ustanovení § 8 odst. 11 věty třetí (jedná se o současné ustanovení § 8 odst. 9 věty druhé, které novela AML zákona přečíslovává) bude nově výslovně stanoveno, že povinná osoba může kopie nebo výpisy z dokladů pořizovat „bez souhlasu klienta“.

Výše uvedená argumentace ukazuje, že je tato novelizace nadbytečná, jelikož oprávnění ke kopírování občanských průkazů a cestovních dokladů bez prokazatelného souhlasu při identifikaci klienta vyplývá již z platného a účinného znění AML zákona. Proto není podstatné, že ani po novele AML zákona nebude toto oprávnění výslovně uvedeno v ustanovení o kontrole klienta (§ 9 odst. 8), a to na rozdíl od citovaného ustanovení o identifikaci (§ 8 odst. 11 věta třetí). Oprávnění kopírovat takovéto průkazy totožnosti bez prokazatelného souhlasu i při kontrole klienta totiž nadále půjde dovodit právě pomocí výše uvedené argumentace.

Jelikož v § 8 odst. 11 větě třetí bude po novele AML zákona pojem souhlas použit bez přívlastku, mohlo by se zdát, že kopírovat doklady a pořizovat výpisy z nich bude pro účely tohoto ustanovení nově možné bez jakéhokoli souhlasu. Takový dojem by byl chybný. Znamenal by, že je možné provádět to bez vědomí klienta nebo dokonce proti jeho vůli, což je samozřejmě absurdní. Záměrem zákonodárce muselo být potvrzení skutečnosti, že k tomu není třeba prokazatelného souhlasu ani souhlasu ve smyslu GDPR. Ustanovení § 8 odst. 11 věty třetí je tudíž třeba vykládat tak, že klient musí doklady povinné osobě ke kopírování dobrovolně poskytnout. Jinými slovy podle § 8 odst. 11 věty třetí ve znění novely AML zákona je třeba, aby klient dal povinné osobě souhlas bez přívlastku (ve významu, který je používán v tomto metodickém pokynu), ale není nutné, aby jí dal prokazatelný souhlas nebo souhlas ve smyslu GDPR.

Zadruhé, **kopírování průkazů totožnosti či pořizování výpisů z nich, včetně následného zpracování takto získaných informací, je zpracováním osobních údajů** ve smyslu čl. 4 bodu 2 GDPR. Toto zpracování je zákonné, neboť je v souladu s čl. 6 odst. 1 písm. e) GDPR nezbytné pro splnění úkolu prováděného ve veřejném zájmu, kterým je pověřen správce, jímž je v tomto případě povinná osoba. Úkolem prováděným ve veřejném zájmu je v tomto případě plnění povinností uložených povinné osobě AML zákonem, aby bylo zajištěno zabránění zneužívání finančního systému pro legalizaci výnosů z trestné činnosti a k financování terorismu a vytvořeny podmínky pro odhalování takového jednání. K tomuto zpracování tudíž **není třeba souhlas ve smyslu GDPR.**

Povinná osoba se při zpracování osobních údajů musí řídit pravidly stanovenými právními předpisy upravujícími ochranu osobních údajů, zejména GDPR.

Zatřetí, byť to zákon nestanoví výslovně, v souladu se zásadou minimalizace zásahu do soukromé sféry toho, komu byl průkaz totožnosti vydán, se **kopíruje jen ta část průkazu totožnosti, na které jsou uvedeny předmětné údaje** (např. u cestovního pasu se kopíruje jen strana s identifikačními údaji, nikoli strany s vízy, a u občanského průkazu se kopírují obě strany). **Tato část s identifikačními údaji dané osoby se ovšem kopíruje celá** (včetně údajů, které zákon výslovně nevyžaduje, či veškerých grafických prvků); díky tomu lze řádně posoudit integritu daného dokladu, což představuje významný nástroj pro naplňování účelu AML zákona – odhalování trestné činnosti a legalizace výnosů z ní.

Na tomto místě je vhodné uvést, že **v AML zákoně se kopírováním průkazů totožnosti rozumí nejen pořizování jejich kopií v listinné (fyzické) podobě, ale také jejich skenování**, tedy pořizování kopií v elektronické podobě. Lze to dovodit z účelu AML zákona uvedeného v předchozím odstavci: Pro odhalování trestné činnosti a legalizace výnosů z ní není podstatné, jaké je podoba kopie. Stěžejní je naopak její kvalita.

Proto se v tomto metodickém pokynu tam, kde se hovoří o kopírování průkazů totožnosti, má na mysli pořizování listinných kopií i skenování a tam, kde se hovoří o kopiích průkazů totožnosti, mají na mysli kopie listinné i elektronické. Veškerá pravidla, jež byla doposud ve vztahu ke kopírování uvedena (stejně jako ta, jež budou teprve uvedena níže), se vztahují na pořizování listinných kopií a rovněž na skenování.

Začtvrté, kopírování průkazů totožnosti není povinné. Ustanovení § 8 odst. 9 věty první (identifikace klienta) i § 9 odst. 8 AML zákona (kontrola klienta) **ponechávají na povinné osobě, zda bude pořizovat kopie průkazů totožnosti, anebo výpisy z průkazů totožnosti.** Pro jaký typ klientů zvolí který postup, by si povinná osoba měla určit na základě hodnocení rizik legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, která mohou nastat v rámci její činnosti (§ 21a AML zákona). **Hodnocení těchto rizik je pak povinná promítnout ve svém systému vnitřních zásad (§ 21 AML zákona), což jsou strategie a postupy uplatňované a zavedené povinnou osobou k zmírňování a účinnému řízení těchto rizik. Čím je případ rizikovější, tím spíše by povinná osoba měla zvolit kopírování namísto pořizování výpisů.**

V každém případě **FAÚ povinným osobám doporučuje, aby průkazy totožnosti kopírovaly**, a to ze dvou důvodů.

Jednak pořizováním kopií průkazů totožnosti vznikají záznamy, které jsou nedílnou součástí kompletní informace o tom, od koho a ke komu došlo k přesunu majetku, a které obsahují více informací než výpisy z průkazů totožnosti, neboť zahrnují fotografie, grafické prvky apod. To bývá velmi užitečné zejména při šetření podezřelých obchodů se zahraničním prvkem. Proto FAÚ zvláště doporučuje, aby povinné osoby kopírovaly průkazy totožnosti cizinců.

Jednak může být kopírování průkazů totožnosti pro povinné osoby praktičtější než pořizování výpisů díky tomu, že jim snadno umožní naplňovat požadavky na uchovávání kopií dokladů podle § 16 odst. 1 písm. b) a d) AML zákona a zpětnou rekonstruovatelnost jejich AML/CFT postupů.

Jestliže povinná osoba průkazy totožnosti kopíruje, pak **FAÚ doporučuje, aby je kopírovala barevně.** Důvod je podobný jako v případě předchozího doporučení: barevné kopie jsou věrnější než ty černobílé, a jsou tak účinnějším nástrojem při šetření podezřelých obchodů.

Aby byl výklad o problematice kopírování průkazů totožnosti v případě běžné identifikace a kontroly klienta úplný, je třeba alespoň krátce zmínit úpravu obsaženou v § 11 odst. 3 AML zákona. **Chce-li povinná osoba v souladu s § 11 odst. 1 či 2 AML zákona převzít identifikaci a některé úkony kontroly klienta od jiné osoby, podle § 11 odst. 3 musí mít mimo jiné zajištěno, že jí tato jiná osoba poskytne kopie příslušných dokladů (tedy též kopie průkazů totožnosti).**

To ovšem neznamená, že povinná osoba smí převzít identifikaci a některé úkony kontroly toliko od osoby, která příslušný průkaz totožnosti okopírovala, a nikoli od osoby, která z něho pořídila výpis. Naopak platí, že **při převzetí od osoby, která průkaz okopírovala, musí mít přebírající povinná osoba zajištěno, že jí skutečně bude poskytnuta kopie průkazu, nejen pouhý výpis z něho.** Pokud osoba, od níž se přebírá, pořídila výpis z průkazu, pak pochopitelně stačí, když poskytne jen tento výpis (neboť kopii z podstaty věci nemůže mít). Novela AML zákona sice mění § 11 odst. 3, ale popsany princip zůstává nedotčen.

III. Identifikace klienta bez jeho fyzické přítomnosti dle § 11 odst. 7 AML zákona

Za podmínek stanovených § 11 odst. 7 AML zákona je povinná osoba uvedená v § 2 odst. 1 písm. a) a b) bodech 1 až 11 AML zákona (po novele AML zákona budou moci identifikaci klienta bez jeho fyzické přítomnosti využít veškeré povinné osoby) oprávněna provést identifikaci klienta bez jeho fyzické přítomnosti (tzv. identifikace provedená distančním způsobem neboli na dálku).

Jednou ze zákonných podmínek je skutečnost, že klient zašle povinné osobě **kopie příslušných částí jednoho průkazu totožnosti a nejméně jednoho dalšího podpůrného dokladu**, z nichž lze zjistit identifikační údaje příslušné fyzické osoby a údaje o průkazu totožnosti [§ 11 odst. 7 písm. a) bod 1 AML zákona]. Stejně jako v případě běžné identifikace za fyzické přítomnosti klienta se i u distanční identifikace (1) **kopíruje celá část dokladu, na které jsou uvedeny příslušné údaje**, a (2) **FAÚ doporučuje, aby byly pořizovány barevné kopie** (viz odůvodnění výše).

Podpůrný doklad nemusí splňovat zákonné náležitosti průkazu totožnosti (je jím např. rodný list, oddací list, průkaz zdravotního pojištění či zaměstnanecký průkaz). Využívá se proto, aby se snížila pravděpodobnost zneužití průkazu totožnosti, jenž byl odcizen nebo ztracen. Vedle toho se jím zdvojnásobuje úsilí, jež případný pachatel musí vynaložit k padělání či pozměnění předmětných dokladů, či jejich kopií. Volba jeho druhu by proto neměla být ponechána na klientovi, ale na povinné osobě, která by jej měla určit na základě hodnocení rizik pro konkrétní produkt či případ.

Kopie dokladů musí být pořizeny takovým způsobem, aby příslušné údaje byly čitelné a byla zajištěna možnost jejich uchování po dobu stanovenou v § 16 AML zákona, a musí obsahovat i kopii vyobrazení identifikované fyzické osoby v průkazu totožnosti v takové kvalitě, aby umožňovala ověření shody podoby [§ 11 odst. 7 písm. a) ve spojení s § 10 odst. 4 AML zákona].

Souhlas s kopírováním dokladů je dán konkludentně jejich zasláním povinné osobě. Jinak řečeno, doklady jsou zasláním povinné osobě dobrovolně poskytnuty a k jejich kopírování není třeba prokazatelný souhlas (ani souhlas ve smyslu ve smyslu GDPR, jak ukážeme níže). **Totéž postačuje pro občanské průkazy a cestovní doklady**, jelikož § 11 odst. 7 AML zákona je ustanovením zakotveným ve zvláštním zákoně, předvídaném zákonem o občanských průkazech a zákonem o cestovních dokladech. Tato právní norma sice nevyplyvá z doslovného znění ustanovení § 11 odst. 7 AML zákona, na rozdíl od § 8 odst. 9 věty první (běžná identifikace klienta) a § 9 odst. 8 AML zákona (kontrola klienta), ale dovozuje se na základě následujících tří výkladových argumentů:

Zaprvé, smysl běžné identifikace (tváří v tvář) i identifikace bez fyzické přítomnosti klienta je stejný – vytvořit spolehlivé záznamy o tom, od koho a ke komu došlo k přesunu majetku, a umožnit zhodnocení rizikovosti osob účastnících se přesunu majetku, a tím pomáhat naplňovat účel AML zákona. Povinné osoby proto mají mít v obou případech k dispozici stejný nástroj (tj. kopírování dokladů pro AML účely bez prokazatelného souhlasu klienta).

Zadruhé opravňuje-li AML zákon ke kopírování občanských průkazů a cestovních dokladů bez prokazatelného souhlasu v situaci, kdy dává alternativně k dispozici také méně invazivní postup (tj. pořizování výpisů z nich při běžné identifikaci nebo kontrole), tím spíše opravňuje (resp. povинуje, protože jinak nejsou naplněny zákonné podmínky pro provedení identifikace bez fyzické přítomnosti klienta) k jejich kopírování v situaci, kdy žádný jiný postup k dispozici nedává (tj. při identifikaci bez fyzické přítomnosti klienta).

Zatřetí, opravňuje-li AML zákon ke kopírování občanských průkazů a cestovních dokladů bez prokazatelného souhlasu v situaci, kdy kopii provádí typicky sama povinná osoba (při běžné identifikaci nebo kontrole klienta), tedy v situaci, kdy nad průkazem ztrácí kontrolu ten, komu byl vydán a komu je určena ochrana poskytovaná zákonem o občanských průkazech a zákonem o cestovních dokladech, tím spíše AML zákon opravňuje (resp. povínuje) k jejich kopírování v situaci, kdy kopii provádí sám ten, komu byl průkaz vydán (při identifikaci na dálku, tedy bez fyzické přítomnosti klienta).

Stejně jako v případě běžné identifikace dochází i u identifikace klienta na dálku ke zpracování osobních údajů. Takové **zpracování osobních údajů klienta je zákonné**, neboť je nezbytné pro splnění úkolu prováděného ve veřejném zájmu, kterým je pověřen správce, jímž je v tomto případě povinná osoba [čl. 6 odst. 1 písm. e) GDPR]. Shodnou-li se totiž povinná osoba a klient na provedení identifikace na dálku, pak je zhodnocení a uchovávání zaslané kopie průkazu totožnosti úkolem plynoucím povinné osobě z AML zákona. Také v tomto případě proto platí, že při zpracování osobních údajů **není třeba souhlas ve smyslu GDPR**, ale samozřejmě **musejí být naplňována pravidla stanovená právními předpisy upravujícími ochranu osobních údajů, zejména GDPR**.

Část třetí – Kopírování průkazů totožnosti notářem a kontaktním místem veřejné správy při zprostředkované identifikaci klienta

Za podmínek stanovených § 10 AML zákona může namísto povinné osoby provést identifikaci klienta notář (i zahraniční) nebo kontaktní místo veřejné správy (tzv. Czech POINT).

O takovéto zprostředkované identifikaci pro účely AML zákona se sepíše veřejná listina obsahující kromě jiného klientovy identifikační údaje (§ 10 odst. 2 AML zákona). Její přílohou jsou mimo jiné kopie těch částí dokladů použitých k identifikaci, z nichž lze zjistit identifikační údaje a dále údaje o průkazu totožnosti. Stejně jako v případě běžné identifikace klienta tváří v tvář a distanční identifikace bez fyzické přítomnosti klienta se **kopíruje celá část dokladu, na které jsou uvedeny příslušné identifikační údaje** (viz odůvodnění výše). Na kvalitu kopií dokladů stanoví AML zákon v § 10 odst. 4 stejné požadavky jako na kopie pořizované při identifikaci klienta bez jeho fyzické přítomnosti (viz výše). A stejně jako v případě běžné identifikace tváří v tvář a identifikace bez fyzické přítomnosti **FAÚ doporučuje, aby byly pořizovány barevné kopie.**

U této varianty identifikace klienta postačí, když je souhlas ke kopírování dokladů, včetně občanských průkazů a cestovních dokladů, dán pouze ústně nebo konkludentně. Jinými slovy stačí, když jsou doklady notáři či kontaktnímu místu veřejné správy dobrovolně poskytnuty a k jejich kopírování není třeba prokazatelný souhlas (ani souhlas ve smyslu GDPR, jak ukážeme níže). Stejně jako v případě identifikace bez fyzické přítomnosti klienta tato právní norma sice nevyplývá z doslovného znění ustanovení § 10 AML zákona, ale dovozuje se jiným způsobem než prostým jazykovým výkladem. Argumenty výše uvedené u identifikace bez fyzické přítomnosti klienta platí pro zprostředkovanou identifikaci obdobně (k třetímu argumentu: v případě zprostředkované identifikace může průkaz totožnosti kopírovat nejen ten, komu byl vydán, ale také notář či kontaktní místo veřejné správy, tedy důvěryhodní vykonavatelé veřejné správy).

Stejně jako v případě běžné identifikace klienta tváří v tvář a identifikace bez fyzické přítomnosti klienta dochází při zprostředkované identifikaci ke **zpracování osobních údajů**. Toto zpracování je **zákonné**, neboť je nezbytné pro splnění úkolu prováděného při výkonu veřejné moci, kterým je pověřen správce, jímž je v tomto případě notář či kontaktní místo veřejné správy. Proto k němu **není třeba mít souhlas ve smyslu GDPR**. Nicméně **musejí být naplňována pravidla stanovená právními předpisy upravujícími ochranu osobních údajů, zejména GDPR.**

Část čtvrtá – závěrečná ustanovení

Tento metodický pokyn nabývá účinnosti dnem 9. října 2020.

Ing. Libor Kazda
Ředitel